

3. Доклад о согласованном проекте Соглашения о взаимоотношениях между Международным уголовным судом и Организацией Объединенных Наций. – ICC- ASP/3/15 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.icc-cpi.int>.

4. Agreement on the Privileges and Immunities of the ICC. – ICC-ASP/1/3 [Электронный ресурс]. – Р. 236–255. – Режим доступа: <http://www.icc-cpi.int>.

5. Марусин И. С. Международные уголовные судебные учреждения: судоустройство и судопроизводство / И. С. Марусин. – СПб. : Изд. Дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2004. – 224 с.

6. Доклад об условиях службы и вознаграждения Прокурора и заместителей Прокурора, подготовленный согласно пункту 26 резолюции ICC-ASP/3/Res.3. – ICC-ASP/4/11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.icc-cpi.int>.

7. Предложение в отношении условий службы и вознаграждения судей и выборных должностных лиц. Приложение II. Проект условий службы и вознаграждения Прокурора и заместителей Прокурора Международного уголовного суда. – ICC-ASP/3/12 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.icc-cpi.int>.

8. Report on the activities of the Court. – ICC-ASP/4/16 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.icc-cpi.int>.

Надійшла до редколегії 12.11.2009

Анотації

Проаналізовано правовий статус Прокурора Міжнародного кримінального суду відповідно до положень Римського статуту 1998 р. та інших нормативно-правових актів Суду. Акцентовано увагу на ролі Прокурора в утвердженні правосуддя і невідворотності покарання за скоєння тяжких міжнародних злочинів, віднесених до юрисдикції Суду.

Проанализирован правовой статус Прокурора Международного уголовного суда в соответствии с положениями Римского статута 1998 г. и других нормативно-правовых актов Суду. Акцентировано внимание на роли Прокурора в утверждении правосудия и неотвратимости наказания за совершение тяжких международных преступлений, отнесенных к юрисдикции Суду.

Legal status of the Prosecutor of the International Criminal Court in accordance with provisions of the Rome Statute dated from 1998 and other legal acts of the Court is analyzed. Attention is paid to the role of the Prosecutor in promoting justice and inevitability of punishment for committing grave international crimes under the jurisdiction of the Court.

УДК 342.737

О. В. КОЗИР,
ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ОСОБИ НА НЕДОТОРКАННІСТЬ ЖИТЛА

Протягом десятиріч на міжнародно-правовому рівні формувалися стандарти прав особи. Принципово нове, універсальне та всеохоплююче, розуміння прав особи бере свій початок із проголошення 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН Загальної декларації прав людини. Таким чином права особи набули наддержавного значення: міжнародне співтовариство розпочало формування системи стандартів у галузі прав людини, які б гарантували реальне існування прав індивіда.

Важливе місце в системі прав індивіда посідає право особи на недоторканність житла, яке передбачене більшістю міжнародних правових актів у галузі прав людини. Цей факт дає змогу припустити існування певних міжнародно-правових стандартів стосовно досліджуваного права.

Тематика щодо забезпечення права на недоторканність житла у науковій літературі розглядалася лише фрагментарно (А. М. Колодій, А. Ю. Олійник, Ф. М. Рудинський, Ю. І. Стецовський, Ю. М. Тодика та ін.). Вказані науковці розглядали дане право переважно лише як допоміжний об'єкт дослідження. Проблема міжнародно-правових стандартів права особи на недоторканність житла взагалі не розглядалася в науковій літературі.

Але **актуальність** даного дослідження пояснюється не лише відсутністю наукових розробок. Визначення переліку міжнародно-правових стандартів конституційного права особи на недоторканність житла дозволить надалі проаналізувати відповідність національного законодавства цим стандартам.

Основними **цілями** даного дослідження є узагальнення сучасних наукових позицій щодо міжнародно-правових стандартів права особи на недоторканність житла та формулювання власної позиції з цієї проблематики.

Незважаючи на те, що проблема визначення міжнародно-правових стандартів у галузі прав людини неодноразово розглядалася в наукових дослідженнях, вона потребує подальшого розвитку. Про це свідчить відсутність єдиного підходу науковців навіть до визначення поняття та змісту міжнародно-правових стандартів. Так, П. М. Рабінович та М. І. Хавронюк визначають міжнародні стандарти прав людини у вигляді певних показників цих прав, встановлених у міжнародних актах, які заохочують або зобов'язують держави [1, с. 19]. В. Г. Буткевич говорить про міжнародні стандарти як такі, що регламентують права і свободи людини в конкретній сфері її життєдіяльності, визначаючи, в який спосіб загальновизнані норми міжнародного права можуть бути там застосовані і які зобов'язання держави можуть чи мають брати на себе для забезпечення людських прав, якими міжнародними гарантіями підкріплені ці права і свободи, ступінь обов'язковості закріплення їх вимог у національних правових актах тощо [2, с. 208]. Л. Г. Гусейнов, розглядаючи природу міжнародно-правових зобов'язань держав щодо прав людини, виокремлює так звані «парасолькові» зобов'язання, до яких він відносить, зокрема, обов'язок держави поважати права людини. На його думку, вони є «мінімальною вимогою, яка покладається на державу», і такі зобов'язання «хоч і не встановлюють самостійних суб'єктивних прав для держав-учасниць, проте можуть застосовуватись до всіх визнаних у тому чи іншому документі прав та свобод» [3, с. 88], – йдеться про своєрідні взірці, на які мають орієнтуватися держави та інші учасники міжнародних відносин. Цікавою є точка зору О. В. Бурлак, яка розуміє міжнародний стандарт у міжнародному праві прав людини як мінімальний рівень дотримання прав людини, нижче якого держава не може опустатися [4, с. 510]. Р. А. Мюллерсон, розкриваючи поняття міжнародного стандарту в міжнародному праві прав людини, зауважує, що цим терміном охоплюються досить різноманітні норми, такі, як правила міжнародних договорів, резолюції міжнародних організацій, політичні домовленості тощо [5, с. 31].

Виходячи з наведених вище позицій, доцільно проаналізувати положення міжнародно-правових актів, які закріплюють право особи на недоторканність житла, та спробувати виокремити

міжнародно-правові стандарти досліджуваного права.

Першим міжнародно-правовим стандартом права особи на недоторканність житла є його визнання за кожним індивідом незалежно від наявності громадянства чи будь-яких інших ознак. Дана теза підтверджується такими міркуваннями. У ст. 12 Загальної декларації прав людини (1948) стосовно суб'єкта права на недоторканність житла закріплюється: «Ніхто не може піддаватися ... свавільним посяганням на недоторканність житла ...» [6]. Ідентичне формулювання використовується в ст. 17 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966) [7]. У ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950) застосовується схоже за змістом формулювання: «Кожен має право на повагу ... до свого житла ...» [8]. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини (1995) [9] використовує подібне формулювання стосовно суб'єкта права на недоторканність житла. Більш цікавим є визначення суб'єкта права в ст. 18 Каїрської декларації про права людини в ісламі (1990): «Приватне житло користується недоторканністю в будь-яких випадках. До нього заборонено входити без дозволу його жителів...» [10]. Тобто міжнародне співтовариство чітко визначило, що право на недоторканність житла має належати всім індивідам незалежно від наявності чи відсутності громадянства, матеріального чи соціального становища в суспільстві. Існування такого міжнародно-правового стандарту права особи на недоторканність житла є логічним, адже, як і інші особисті права, дане право безпосередньо впливає на можливість існування людини як такої. Закріпити ж суб'єктом даного права лише певну соціальну групу – значить унеможливити гармонійний розвиток осіб, які не належать до цієї соціальної групи.

Другим міжнародно-правовим стандартом права особи на недоторканність житла доцільно визнати недопущення державою свавільних чи незаконних посягань стосовно даного права. Терміни «свавільне посягання» та «незаконне посягання», на перший погляд, використовуються лише в Загальній декларації прав людини (1948) та Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966). Причому в Загальній декларації прав людини використовується завідомо ширший термін «свавільне втручання». Але й у деяких інших міжнародно-правових актах вказується не лише на незаконне, а й на свавільне втручання

та посягання на право недоторканності житла, хоча сам термін і не використовується.

Перш за все, необхідно з'ясувати, що розуміють під терміном «свавільне посягання» на міжнародному рівні. Під терміном «свавільне втручання» чи «свавільне посягання» міжнародне співтовариство розуміє несправедливі акти, застосовані до особи, які вчинено з порушенням міжнародних принципів, хоча за внутрішнім законодавством окремої країни вони можуть визнаватися законними та справедливими [11, с. 135–137]. Дана теза дає змогу стверджувати цікавий факт, який полягає в тому, що з боку окремої особи посягання може бути лише незаконним, а з боку держави – як незаконним, так і свавільним.

Однак повернемося до нашого твердження щодо звернення інших міжнародно-правових документів до проблеми свавільного посягання на право недоторканності житла без використання терміна «свавільне посягання». Так, ч. 2 ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950) закріплює: «Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб». Ідентичне положення наявне і в ч. 2 ст. 9 Конвенції Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини (1995). Наведена вище норма встановлює, крім фактично недопущення незаконного посягання, ще й принцип про допустимість посягання, якщо воно «є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб». Тобто в разі посягання, яке не відповідає даному принципу, держава фактично здійснює «свавільне посягання», про що можна зробити висновок, спираючись на раніше наведене розуміння використаного терміна.

Отже, міжнародне співтовариство, закріпивши даний стандарт у ряді міжнародно-правових документів, ще раз підкреслило його безперечну важливість.

Існування **третього міжнародно-правового стандарту** права особи на недоторканність житла тісно пов'язане з попереднім стандартом

досліджуваного права. На нашу думку, його можна висловити як необхідність законодавчого захисту від свавільних чи незаконних посягань на недоторканність житла. Даний міжнародно-правовий стандарт закріплений у ст. 12 Загальної декларації прав людини (1948): «... Кожна людина має право на захист закону від такого втручання чи таких посягань» (мається на увазі свавільне посягання на недоторканність житла – *прим. авт.*). Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966) в ч. 2 ст. 17, змінивши формулювання, повторив положення Загальної декларації прав людини (1948): «... Кожна людина має право на захист закону від такого втручання і таких посягань». Проаналізувавши цей міжнародно-правовий стандарт та взявши до уваги його безперечну важливість, наведемо певні міркування стосовно його змісту та обсягу.

Використовуючи термін «свавільне посягання» для закріплення даного міжнародно-правового стандарту, міжнародне співтовариство, на перший погляд, обмежило захист права особи на недоторканність житла лише від посягань з боку держави. Таке твердження мимоволі виникає через наведене вище розуміння терміна «свавільне посягання», коли свавільним може бути лише посягання держави. Але така неточність лише поверхова. Необхідно звернути увагу на використання словосполучення «законодавчий захист» або законодавче закріплення норм, які захищають від посягань. Останнє формулювання дає змогу стверджувати, що цей міжнародно-правовий стандарт, вимагаючи законодавчого захисту від свавільних посягань, автоматично вимагає віднесення свавільних посягань до незаконних. Подібний погляд дає змогу більш яскраво відобразити той факт, що даний стандарт надає можливість захисту не лише від свавільних чи незаконних посягань з боку держави, а й від незаконних посягань з боку інших осіб, навіть більше того – дозволяє стверджувати про обов'язок держави захищати особу від подібних посягань. Таке широке тлумачення цього міжнародно-правового стандарту права особи на недоторканність житла пояснюється надзвичайною важливістю його дотримання з огляду на гарантування права особи на недоторканність житла.

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити такі **висновки**:

1. Міжнародно-правові стандарти права особи на недоторканність житла містяться в найважливіших міжнародно-правових актах з прав людини та відіграють надзвичайно важливу

роль у процесі забезпечення реалізації даного права.

2. До переліку міжнародно-правових стандартів права особи на недоторканність житла необхідно віднести такі стандарти: 1) визнання права особи на недоторканність житла за кожним індивідом незалежно від наявності громадянства чи будь-яких інших ознак; 2) недопущення державою свавільних чи незаконних посягань стосовно права особи на недоторканність житла; 3) необхідність законодавчого захисту

від свавільних чи незаконних посягань стосовно права особи на недоторканність житла.

Отримані результати дослідження дають змогу для подальшого вивчення стану дотримання міжнародно-правових стандартів права особи на недоторканність житла в нашій державі, відповідності національного законодавства міжнародно-правовим стандартам досліджуваного права. Названі проблеми зумовлюють **перспективні напрямки подальших досліджень** у даній сфері.

Література

1. Рабінович П. М. Права людини і громадянина : [навч. посіб.] / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. – К., 2004. – 464 с.
2. Буткевич В. Г. Міжнародне право: основні галузі / В. Г. Буткевич, С. А. Войтович. – К., 2004. – 814 с.
3. Гусейнов Л. Г. Международная ответственность государств за нарушения прав человека / Л. Г. Гусейнов. – Баку : Nequq edebiyati, 1998. – 188 с.
4. Бурлак О. В. Поняття міжнародного стандарту в міжнародному праві прав людини / О. В. Бурлак // Держава і право. – 2006. – № 33. – С. 509–515.
5. Мюллерсон Р. А. Права человека: идеи, нормы, реальность / Р. А. Мюллерсон. – М. : Юрид. лит., 1991. – 160 с.
6. Загальна декларація прав людини : прийнята 10 груд. 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
7. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : прийнятий 16 груд. 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
8. Каирская декларация о правах человека в исламе : принята 5 авг. 1990 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
9. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права та основні свободи людини : прийнята 7 лип. 1995 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : прийнята 4 листоп. 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
11. Дасс Э.-И. А. Ответственность личности перед обществом и ограничение прав и свобод человека, предусмотренные в статье 29 Всеобщей декларации прав человека. Вклад в дело свободы личности в рамках закона (Исследование, подготовленное специальным докладчиком Подкомиссии по предотвращению дискриминации и защите меньшинств) / Э.-И. А. Дасс. – Нью-Йорк : ООН, 1983. – 254 с.

Надійшла до редколегії 06.11.2009

Анотації

Досліджено міжнародно-правові стандарти конституційного права особи на недоторканність житла. Встановлено, що міжнародно-правовими стандартами цього права є: 1) визнання права особи на недоторканність житла за кожним індивідом незалежно від наявності громадянства чи будь-яких інших ознак; 2) недопущення державою свавільних чи незаконних посягань стосовно права особи на недоторканність житла; 3) необхідність законодавчого захисту від свавільних чи незаконних посягань стосовно права особи на недоторканність житла.

Исследовано международно-правовые стандарты конституционного права личности на неприкосновенность жилья. Установлено, что международно-правовыми стандартами этого права являются: 1) признание права личности на неприкосновенность жилья за каждым индивидом независимо от наличия гражданства или любых других признаков; 2) недопущение государством своевольных или незаконных посягательств касательно права личности на неприкосновенность жилья; 3) необходимость законодательной защиты от своевольных или незаконных посягательств касательно права личности на неприкосновенность жилья.

International and legal standards of constitutional right of the person on security of residence are researched. It is established that international and legal standards of this right are: 1) acceptance of the right of the person on security of residence after every individual regardless of citizenship or any other features; 2) non-admission by the state self-willed or illegal encroachments on the right of the person on security of residence; 3) necessity of the legislative protection from the self-willed or illegal encroachments on the right of the person on security of residence.